

ZADNJA IZMENA

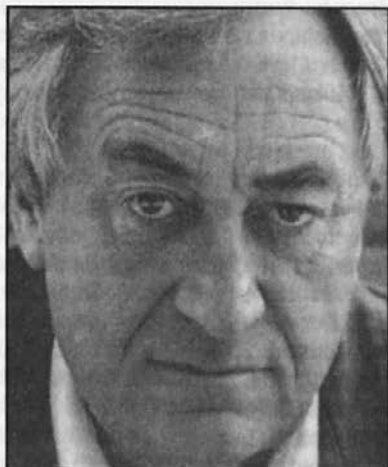
Cees Nooteboom

Rituali

(odlomki iz romana)

Philip Taads

1973

Filozofija čaja ... je toliko moralna geometrija, kolikor določa naš občutek za razmerje do veselja.

Kakuzo Okakura, *Knjiga o čaju*

Ne biti rojen, je nespodbitno najboljše stanje. Na žalost ni nikomur na voljo.

E. M. Cioran, *O pomanjkljivosti biti rojen*

1.

Bilji so dnevi, je pomislil Inni Wintrop, ko je hotel ponavljajoč, precej nesmiseln pojav dozdevno dokazati, da je svet en sam velik nesmisel, ki se mu je najbolje približevati z ravnodušnostjo, ker sicer ni prave možnosti, da bi življenje lahko prenašali. Tako so bili dnevi, ko je vedno znova srečeval pohabljenca, dnevi s številnimi slepimi, dnevi, ko na poti ni videl nič več in nič manj kot tri leve čevlje. Zdelo se mu je, da hočejo vse te stvari nekaj pomeniti, vendar zaman. Pustile so samo nekakšen zamegljen občutek nelagodja, kot da bi nekje le obstajal neki črn, svet zadevajoč načrt, ki mu je samo na ta nebogljani način uspelo posredovati domnevo, da obstaja.

Dan, ko naj bi srečal Philipa Taadsa, o katerem do tedaj ni vedel, da obstaja, je bil dan treh golobov. Mrtvega, živega in nezavestnega goloba - ki nikdar niso mogli biti eden in isti golob, ker je najprej videl mrtvega goloba - in ti trije golobi so, kot je kasneje pomislil, poskušali naznaniti srečanje; to je uspelo toliko, da je bilo srečanje z mladim Taadsom še skrivnostnejše. Pisalo se je leto 1973 in Inni je dopolnil štirideset let, v stoletju, ki mu ni bilo všeč. Nasploh se mu je zdelo, da ni ugodno živeti v drugi polovici nekega stoletja. In s tem stoletjem je kazalo nasploh zelo mizerno. Bilo je nekaj mračnega in tudi smešnega na teh trdoživo puščobnih letih, ki so se lepila druga na drugo, dokler tisočletje ni bilo polno. In tudi neko protislovje je tičalo v njem: da bi zapolnili stoletje, v tem primeru tisočletje, se je seštevalo, vendar je občutek, ki se je porajal ob tem, izdajal nekaj drugega, kar je bilo bolj podobno odštevanju, kot da ne bi nihče mogel, predvsem ne ves čas, imeti tolikšnega potrpljenja in čakati, da bi vedno bolj zaprašene, visoke številke, z revolucijo nekaterih svetlo lesketajočih se, popolnoma oblikovanih ničel, bile označene za nične in s tem vržene na smetišče zgodovine. Edini, ki so v teh dneh praznovernega pričakovanja nekaj zanesljivo vedeli, so bili papež, spet šesti z istim imenom, v belo oblečeni Italijan, ki je postregel z nenavadno izmučenim obrazom in je imel precej podobnosti z Eichmannom, kot tudi nekaj teroristov različnega kova, ki so zaman poskušali uiti peklju. Da je postal štirideset, Innija ni več prizadevalo.

"Štirideset," je rekel, "to je starost, pri kateri je treba vse narediti tretjič ali na vse kriptlje študirati," in sam se je odločil za drugo možnost.

Po Ziti je imel dolgo razmerje z neko igralko, ki ga je slednjič iz samoohranitvenih razlogov kot kak stol postavila pred vrata.

"Kar mi pri vsej zadevi še najbolj manjka," je rekel svojemu prijatelju, pisatelju, "je njena odsotnost. Žive duše ni doma, in ta okoliščina te zasušnji."

Sedaj je živel sam in to stanje je nameraval obdržati tudi v prihodnje. Tako so minevala leta, in celo to je bilo mogoče opaziti samo na fotografijah. Kupoval in prodajal je stvari, ni bil zasvojen z mamilami, na dan ni pokadil niti zavojčka egiptovskih cigaret in pil ni nič več in nič manj kot večina njegovih prijateljev.

Takšno je bilo stanje čudovitega junijskega jutra, ko je na mostu od Heerenstraat do Prinsengracht naravnost proti njemu priletel golob, kot da bi se mu hotel zapičiti v srce. Namesto vanj pa se je golob zaletel v avto, ki je peljal po Prinsengracht. Avto je peljal naprej, golob je obležal na cesti, siv, prašen in hipoma občutek nenavadnosti vzbujajoči predmet. Neka plavolaska je stopila s kolesa in skupaj z Innijem stekla h golobu. Sklonil se je in obrnil živalco na hrbet. Glava ni sledila premikanju in je še naprej boljčala v tla.

"Finito," je rekel Inni.

Dekle je odložilo kolo na stran.

"Ne morem se premagati in živalce prijeti," je dejala. "Ga ne bi ti dvignil?"

Če še rečejo "ti", potem še nisem star, je pomislil Inni in dvignil goloba. Golobov ni maral. Niso imeli nikakršne podobnosti s tem, kar si je nekoč predstavljal kot

Svetega Duha, in da z mirom na svetu tudi ni kazalo najbolje, gre pripisati verjetno tudi njim. Dva bela, nežno gruleča goloba na vrtu toskanske vile, to bi še šlo, ampak sivo krdelo, ki z ostrogami na škorenjčkih koraka čez De Dam (ob tem še s tem idiotskim, mehaničnim gibanjem glave in udarjanjem s kljunom), to ni moglo imeti nič skupnega z Duhom, ki naj bi dobil prav to podobo, da bi prišel do Marije.

"Kaj boš naredil z njim?" je vprašalo dekle.

Inni je pogledal okrog sebe in na mostu je zagledal lesen zaboj komunale. šel je tja. V zaboju je bil pesek. Nanj je nežno položil goloba. Erotični trenutek: mož z mrtvim golobom, dekle s kolesom in modrimi očmi. Bila je lepa.

"Golob ne sodi sem," je rekla. "Delavci ga bodo takoj vrgli v vodo."

Če bo zgnil v vodi ali pesku, je pomislil Inni, ki je vedno znova oznanjal, da naj ga po smrti razstrelijo v zrak, ampak sedaj ni bil ustrezen trenutek za razpravo o minljivosti.

"Se ti mudi?" je vprašal.

"Ne."

"Potem mi podaj tisto vrečko tam."

Na njenem krmilu je visela plastična vrečka knjigarne Athenaeum Boekhandel.

"Kaj imaš notri?"

"Knjigo Jana Wolkersa."

"Potem ima v njej prostor še golob," je rekel Inni.

"Saj ni krvavel."

Goloba je položil v vrečko in ga obesil na krmilo.

"Sedi zadaj na kolo!"

Prijel je kolo, se odpeljal, ne da bi se ozrl.

"Hej!" je zakričala.

Slišal je njen hitri tek in občutil, da se je zavihtela na prtljažnik.

V izložbah je videl bežen odsev tega, kar se je zdelo kot sreča. Starejši gospod na ženskem kolesu, zadaj na prtljažniku dekle v kavbojkah in belih športnih copatih. Vozil je po Prinsengracht do Haarlemmerdijk in že od daleč je videl, da se je zapora na mostu zniževala. Stopila sta s kolesa, in ko se je most počasi dvigoval, sta videla drugega goloba. Sedel je, kot da to ne bi bilo nič posebnega, v enem odprtih kovinskih nosilcev pod mostom in pustil se je dvigovati - kot otrok na vrtiljaku. Za trenutek je občutil poželenje, da bi goloba, visečega v plastični vrečki na krmilu, vzel ven in ga njegovemu, počasi dvigajočemu, še živečemu kolegu žrtvoval kot spravno daritev, vendar ni bil prepričan, da se bo to zdelo deklici primerno. In sploh, kaj naj bi pomenilo takšno ravnanje?

Vztrepetal je in ni vedel - kot običajno - zakaj. Golob se je ponovno spustil in neranjen izginil pod asfaltom. Kolesarila sta naprej do Westerparka. Nekje na robu je dekle z rjavimi ročicami izkopalo grob v vlažna črna tla.

"Je dovolj globoko?"

"Za goloba prav gotovo."

Položil je živalco, ki je nosila glavico kot kakšno kapuco na hrbtu, v jamo. Skupaj sta čezenj nasula nekaj zemlje.

"Bi kaj popila?"

"Da."

Nekaj ju je pri tej majceni smrti - bodisi smrt sama ali pa obred v povezavi z njo - nekako zbližalo. Zdaj se je moralo nekaj zgoditi, in četudi bi to bilo povezano s smrtjo, tega ne bi bilo mogoče opaziti. Kolesaril je vzdolž Naussaukade. Deklica ni bila težka. To je bilo tisto, zaradi česar mu je bilo vseč njegovo svojevrstno življenje: ko se je zjutraj prebudil, še ni vedel, da bo kolesaril naokrog, z deklico zadaj na prtljažniku, temveč da ta možnost vedno obstaja. To mu je dajalo, je pomislil, nekaj neobvladljivega. Opazoval je moške obraze v avtomobilih, ki so mu prihajali nasproti, in vedel je, da je njegovo življenje, nesmisel tega življenja, bilo resnično. Praznina, samota in strah, vse to je imelo svoje slabosti, za vse to je bil vendarle tudi poplačan, in to je bila sedaj ena takšnih odškodnin. Tiho je mrmrala predse, potem utihnila in rekla, kot da bi sklenila: "Tukaj stanujem." Bilo je prej povelje kot pa pripomba. Ubogal je in zavil, njenemu kazalcu sledeč, v Tweede Hugo de Grootstraat. Kolo je s težko železno verigo zaklenila za parkirno uro in odprla vrata. Brez besed je šla naprej po neskončnih stopnicah. Promiskuiteta je bila v Amsterdamu, če bi se posvetili mlajši generaciji, močno povezana s stopnicami. Mirno se je vzpenjal za lahkotnimi copati in uravnaval dihanje tako, da ne bi bilo treba sopihati, ko bo na vrhu. Ta vrh je ležal zelo visoko, sobica s podstrešnim oknom. Rože, v zaboju za oranže knjige, poster Elvisa Presleyja, revija "Vrij Nederland", sapo jemlječe lične spodnje hlačke, bele in svetlomodre, na vrvici pred odprtim oknom. Pojem z melanholijo pomešane sreče, je pomislil, je kliše - prav tako kot ta sobica in jaz v njej. Vse to se je nekoč pripetilo. Sicer pa je treba vedno znova hrepeneti po tem, vendar se je vse že dogodilo. Na gramofon je dala ploščo, ki se mu je zdela nekako znana, potem se mu je počasi približevala. To tukaj je bila generacija, je doumel, ki ni izgubljala časa. Slačili in oblačili so se kot kakšne rokavice, natančna dejanja, ki so sledila hitremu sklepanju. Še najbolj je bilo vse podobno kakemu delovnemu postopku.

Stala je pred njim. Bila je skoraj tako velika kot on, srepro ji je gledal v oči, vendar je bila resnoba, katere dno je bilo moč videti, resnoba brez strukturne podlage. Nikdar še ni trpela, in tudi to ni bilo naključje. Bilo je tudi mogoče, tako se je učil, boriti se proti trpljenju, in ravno to se je dogajalo dandanes.

Slekel jo je in ona je stekla njega ter tako sta legla drug poleg drugega. Dišala je po deklici. Božal jo je in roko mu je večkrat vodila v redkih presledkih, rekla je: "Ne, ne tja, sem," in zdelo se je, da ga je potem pozabila. Telo kot stikalna naprava. Bila je pripravljena, brez okvare na motorju. To je imelo, se mu je zdelo, na sebi nekaj zelo dražestnega. Njegova sposobnost je ustrezala prevelikemu avtu na majhni angleški podeželski poti. Nekaj let kasneje bi celotna ameriška avtomobilska industrija zaradi takšnega anahronizma propadla. V posteljah se je bilo mogoče še vedno veliko naučiti. Nekaj časa je še poležaval in čutil božanje majhnih, zračno hlajenih (teniških?)

košarkarskih?) rok na svojem hrbtu.

"Tako," je rekla. In potem: "Koliko let imaš pravzaprav?" Videl je rokopis, s katerim bi dejanje vpisala v dnevnik (ne, nesmisel, ti ne pišejo več dnevnikov), in je dejal:

"Petinštirideset."

To je rekel samo tako.

"Z nobenim, toliko starim, tega še nisem počela."

Rekordi, tudi s tem se še mučijo. To pa jim je bilo komajda mogoče zameriti.

"Iz tega pa ne smeš narediti navade."

"Zdelo se mi je čisto prijetno."

Neverjetna utrujenost je napadla telo, kljub temu se je dvignil. Zvijala si je cigareto.

"Boš tudi ti?"

"Ne, hvala."

Umival se je pri umivalniku in vedel, da ga ni opazovala. Oblekel se je. Bilo je poletje, zato je šlo zelo hitro. Življenje kot dogodek.

"Kaj boš sedaj?"

"Dogovorjen sem z nekim prijateljem."

To je ustrezalo resnici. Bil je zmenjen z Bernardom Roozenboomom. Bernard je bil v petdesetih. Skupaj jima je bilo skoraj sto let. Bi lahko to še imenovali prijateljstvo, če bi upoštevali njeno starost? Šel je k postelji, pokleknil pred njo in ji božal obraz. Gledala ga je, kot da bi si ogledovala kak japonski film.

"Te bom še videl?" je vprašal.

"Ne, imam prijatelja."

"Aja."

Vstal je, ne prehitro, zaradi trenutka, in ne prepočasi, da ne bi bil videti prestar. Potem je po prstih zapustil sobo, zakaj, ni vedel niti sam. Domneval je najhujše (moja hčerka spi).

"Srečno."

"Srečno."

Šele ko je prehodil dve ulici, mu je postalo jasno, da se nista vprašala za imeni. Obstal je pred izložbo in si ogledoval električne stroje.

Likalniki in sokovniki so boljčali nazaj. Kaj pravzaprav pomenijo imena? Kaj bi se pri pravkaršnjem dogodku spremenilo, če bi vedel za njeno ime? Nič. Vendar se mu je kljub vsemu zdelo, da s časom, v katerem je mogoče brezimensko z nekom iti v posteljo, vse ne more biti v redu. "To se je vendarle dogajalo že vedno," si je rekel na glas in se spomnil svoje prejšnje misli: Kaj pomenijo pravzaprav imena? Vrsta urejenih črk, ki, če jih izgovorimo, sestavljajo besedo, s katero je mogoče na ta ali na oni način koga ogovoriti ali imenovati. Največkrat imajo te krajše ali daljše črkovne odredbe svoje korenine v cerkveni ali biblijski zgodovini in so tako na precej nejasen način povezane s človeškimi bitji, ki so v resnici živeli, vendar to napravi stvar še bolj

skrivnostno. Da si imena ne more izbrati vsak sam, je že dovolj samovoljno, toda denimo, da bi si lahko ime v duhu prekrščevalcev kot odrasli izbrali sami, koliko bi potem izbrano ime res utelešali? Bral je imena na hišnih vratih, mimo katerih je šel. To so bili vendarle priimki in to je bilo še huje. De Jong, Zorgdrager, Boonakker, Stuuut, Lie. Tu so živela torej telesa, ki so se tako imenovala. Do njihove smrti. Potem telesa strohniijo, kljub temu se imena, ki so bila nekoč del njih, vlačijo še nekaj časa po registrih, zemljiških knjigah in računalniških napravah. Vendar je morala biti nekje v enajstih nizozemskih provincah njiva, na kateri je rasel fižol, in nekaj te njive, ki je nekoč obstajala, se je ohranilo z belimi poševnimi črkami na teh vratih. Takšnega premišljevanja se je držalo nekaj neprijetnega, ni se ujemalo z načrti, ki si jih je zastavil za ta dan. Bil je, tako je določil, srečen dan, in od tega se ni dal odvrniti. Poleg tega mu je to prvo poletno jutro poslalo v naročje še dekle, žensko bitje, ki mu je iz kosti pregnalo zimski mrz. In za to je moral biti hvaležen. Odločil se je, da jo bo imenoval "golobček", vstopil je v telefonsko celico, kajti Bernardu je hotel sporočiti, da se bo nekoliko zamudil.

2.

Ko je približno uro kasneje čez vroč in hrupen Rokin skorajda že prišel do Bernardove trgovine z umetninami, ga je prevzel prijeten občutek slutnje. Bernard Roozenboom je bil zadnji potomec rodu uglednih trgovcev z umetninami in v svojo trgovino - kot jo je imenoval - se je zakopal kot kak krt. Izložba, v kateri je bila povečini razstavljena samo ena umetnina - italijanska renesančna risba ali manjša slika ne preveč znanega slikarja iz cvetočega obdobja nizozemske šole šestnajstega ali sedemnajstega stoletja - se je zdela prej napravljena za to, da bi obiskovalce prepodila, kot pa da bi jih privlačevala.

"Pri tebi je videti vse tako odklonilno in nedostopno, tako da si raven strahu dvignil najmanj za en meter," je rekel Inni. Bernard je samo skomignil z rameni.

"Kdor me potrebuje, me bo že našel," se je glasil njegov odgovor. "Vsi ti parveniji, obogateli podjetniki, strokovnjaki za bolezi srca in zobozdravniki kupujejo..." in tu je dobil ton neskončno preziranje, "... *moderno* umetnost. V *galerijah*. Kupovanje tega, kar ponujam jaz, zahteva vedenje. Vendar ne splošnega vedenja, temveč znanje nečesa prav določenega. In to se dandanes po svetu ne porazdeljuje preveč. Na svetu je veliko inertnega denarja, in inertni denar ne ve ničesar."

Inni tam še nikdar ni videl nikogar, razen nekaj tujcev in nekega znanega umetnostnega zgodovinarja, to pa ni veliko pomenilo. V trgovini, kot je bila Bernardova, je že en sam kupec lahko pokril celoletni promet, če zanemarimo dejstvo, da je bil Bernard seveda bogat. Da bi prišel do prijatelja, je moral iti skoz troje vrat. Na prvih, zunanjih vratih, je bilo napisano ime z zlatimi črkami. "*Angleške* črke," je rekel Bernard. Kdor je prišel skoz ta vrata, je stal v precej majhni, hipoma zelo tiho delujoči dvorani, ki je ponujala razgled na druga vrata. Rokin je bil že zelo daleč.

Takoj ko se je kdo dotaknil lesketajoče se kljuge drugih vrat, je zadonelo ljubko, kratko zvonjenje. Potem se je prišlo v drug prostor ("To imenujete vi, prepričani Rimljani, predpekel ali pa so to že vice?") in običajno se je tu kdo pojavil. Skoz steklo na zadnji strani izložbe je prodiralo nekaj očiščene dnevne svetlobe na perzijsko preprogo, ki je zadušila vsak korak, in na dve, kvečjemu tri slike, ki so visele v tem prostoru in na ta ali oni način dajale prej videz denarja kot pa umetnosti. ("Moja žametna mišnica.") Malo naprej se je pomikala počasna senca za oknom, ki je viselo tam v daljavi in ki ni segalo dlje kot do kolena. ("Živim v podzemlju, vendar ne iščem nikogar.") Da bi se prišlo tja, se je moralo iti po stopnicah navzdol. ("Tri stopnice, prav tako kot pri zlati kočiji, vendar ti *Oranjen* ne kupujejo nobene umetnosti.") Prostor sam je bil majhen in temačen. Dve pisalni mizi sta stali v njem. Ena za Bernarda, druga za tajnico, če je bila tukaj. Nadalje je bila oprema sestavljena iz težkega naslanjača, do vlaken zbledelga dvosedežnega chesterfielda, in nekaj knjižnih omar, polnih v usnje vezanih priročnikov, ki pa jih Bernard ni jemal v roke, saj je vse vedel.

"Dober dan, gospod," je rekel Bernard Roozenboom. "Ne morem ti podati roke, kajti ravno sedaj se mi manikirajo. To je gospa Theunissen, ki že od moje rane mladosti izvaja ukaz nad mojimi nohti."

"Dober dan, milostljiva gospa," je rekel Inni.

Dama je prikimala. Bernardova desna roka je kot kak omamljen bolnik ležala pod slepečo operacijsko lučjo v njeni levici. Nad skodelico vode mu je skrbno pilila rožnate nohte, drugega za drugim. Preden je Inni videl von Kees Verweyjev portret Lodewijka van Deysselsa, je bil mnenja, da je Bernard Roozenboom videti tako, kot si je zamišljal barona de Carlusa, čeprav to prav gotovo ne bi bilo prav, da bi bil podoben nekomu, ki ga je imel za "Izraelita". Kako so bili v resnici videti ti Izraeliti, ni nihče več natanko vedel, odkar so bili po revijah objavljeni posnetki plavolasih izraelskih vojakinj. Bernardov vojvodski nos je izviral iz njegovih lastnih renesančnih risb. Njegovi lasje so bili nordijsko rdečkasti in so dobro pristajali tvidu. In njegove svetlomodne oči niso imele nič skupnega z lesketajočimi se biseri avtorja "A la recherche du temps perdu" ali "perdá", kot je Bernard rad izjavljal. In pri tem ni nihče razen Prousta in njegovih bralcev nikdar videl barona, če je sploh mogoče biti nekdo, ki obstaja samo iz besed in ki ga je kljub temu mogoče videti. Kakorkoli že, če kdo resnično na vse kriplje študira na stara leta - to sta Charlus in van Deyssel vsak po svoje počela -, potem je to gotovo bil Bernard. Skepsa, aroganca in distanca so hkrati delovale na tem obrazu in tako naredile zbadljive aforizme, ki jih je uporabljal po dolgem in počez, še bolj žaljive - lastnost, ki se je s finančno neodvisnostjo, ostro inteligenco, veliko načitanostjo in trdoživo samskostjo še bolj okrepila. Obleka, ki jo je dal krojiti v Londonu, je samo s težavo prikrila okorno in kmečko postavo: njegova celotna postava - tako je trdil sam - je zaudarjala po minulih časih.

"No, moj gospod, spet prihajaš, da bi nam predstavil nekaj šare?"

Bernard Roozenboom je bil edini, ki se je od Innijevega štirinajstega leta naprej upiral, da bi ga klical po imenu. "Inni. Ča me fait rire. To ni ime, temveč le drobcec

hrupa. Innigo je vendarle še bolj smešno. Nekateri ljudje upajo, da bodo z imenom kake znamenite osebnosti dali otroku že takoj tudi pripadajočo genialnost. Innigo Wintrop, svetovno znani arhitekt. Revolucionarni zasnutki v Tate Gallery."

Inni je položil oba predmeta, ki ju je prinesel s seboj, na prazno tajničino mizo. "Pokaži."

"Takoj." Ni mu bilo do tega, da bi ga dama za manikiranje zasmehovala. "Nočem tajiti, da imaš nekaj tega, kar imenujejo Nemci 'Nase'", je rekel nekoč Bernard, "v najboljšem primeru si vendarle diletant, pravzaprav le čisto navaden mešetar."

Inni je sedel na chesterfieldu in listal po *Financial Timesu*.

"Boeing padel, KIM padel, in tudi dolar se ne počuti dobro," je rekel Bernard, ki se je nekoliko spoznal na Innijeve finančne zadeve. "Če bi lani pri meni kupil Roghmanovo risbo, zdaj ne bi tako debelo gledal. Potem vsaj ne bi ničesar izgubil."

"Nisem vedel, da ga bereš," je rekel Inni in potisnil rožnati časopis od sebe.

"Saj ga ne. Pri meni ga je pustila neka stranka."

"Prav gotovo je hotela kupiti Appla."

"Nisem trgovec s sadjem in zelenjavo," je rekel Bernard Roozenboom. "Pokaži gospe Theunissen nohtke, ti bo stric Bernard poklonil lesketajoči lak za nohte."

"Ne, hvala, vedno si jih kar sam pogrizem."

"Potem si nalij portovca."

Inniju je bilo prijetno. Ljubil je omaro iz mahagonija, v kateri je stal portovec. Ljubil je kristalno karafo iz sedemnajstega stoletja, ki se je pod lučko gospe Theunissen svetila temnozeleno. Ideja denarja mu sedaj, ko se je postaral, pravzaprav ni več veliko pomenila. Denar, ki je vedno ostal denar, se je kvaril, zaudarjajoč ležal nekje naokrog, plesnel, se razmnoževal in bil hkrati zasmehovan. Procesu rasti in boleznim, ki so si sledili in se na neprijeten način vedno znova razvrednotili, rakavost, s katero je bil vsak, ki se je boril s to rečjo, v večji ali manjši meri okužen. Tukaj, pri Bernardu, se je denar pomešal s plemenitejšim elementom. To ni bil vrtiljak za grešne kozle in strahopetce, temveč tihi svet predmetnosti, ki je izražal genialnost in moč in kjer se je denar pojavil šele po znanju, ljubezni, zbiralnem nagonu, žrtvovanju in tem pripadajočem zaslepljenem nesmislu. Z zaprtimi očmi je videl pred seboj dvorano, ki je bila nad prijateljevo pisarno. V visokih omarah so tam visele neštete risbe, jedro Bernardove visoko specializirane zbirke. Gotovo, tudi te risbe so izražale denar, hkrati pa tudi nekaj, kar bi ostalo, če bi vrednost denarja iz kakršnihkoli razlogov propadla. In ob tem je bila tu še skrivna soba, kjer je bila shranjena Bernardova zasebna zbirka. Pokazal jo je komajda komu, kljub temu je Inni vedel, da je - čeprav tega njegov cinični prijatelj nikdar ni omenjal - predstavljala smisel njegovega življenja. Z načinom svojega sedenja je zapolnil tiho moč vseh teh stvari okrog sebe, ki so ga na skrivnosten način povezovale z ljudmi iz davne preteklosti.

Iz nemščine prevedel in opombo napisal Slavo Šerc

Cees Nootboom (roj. 1933) je prav gotovo eden najpomembnejših predstavnikov povojne nizozemske literature. Zase pravi, da je predvsem pesnik, čeprav je njegovo delo zelo obširno in raznovrstno, saj je tudi novinar, esejist in seveda pisatelj, kajti ravno njegovi romani so mu prinesli največ uspeha.

Osrednji motiv Nootboomovega pisanja so potovanja. Že v prvem, l. 1955 izdanem romanu z naslovom *Paradiž je zraven* potuje protagonist iz južne Francije na Dansko. V knjigi *Berlinski zapiski* (1991) obiskuje pisatelj zgodovinsko znamenita in pomembna nemška mesta in potem na tej osnovi piše o svojem odnosu do Nemčije in Nemcev.

Izjemno zanimivo zgradbo ima roman *Naslednja zgodba* (Het volgende verhaal, 1991), pri katerem sta še posebej skrivnostna začetek in konec: kako je mogoče, da se zbudi Herman Mussert v Lizboni v njemu znani sobi, čeprav živi v Amsterdamu in je tam tudi legel v posteljo. Je (sanjsko, morda posmrtno?) potovanje v Lizbono samo obujanje spominov na ljubezensko zvezo s stanovsko kolegico - učiteljico? Kakorkoli že, z na videz preprosto ljubezensko zgodbo nam Nootboom posreduje filozofsko refleksijo, se sprašuje o ljubezni in smrti, smislu življenja ter stopnjuje napetost. V drugem delu knjige se namreč Herman Mussert odpravi (v sanjah ali v resnici) s šestimi osebami na potovanje iz Lizbone v Brazilijo. Vsi po vrsti potem pripovedujejo svojo življenjsko zgodbo s podobnim koncem in zdi se, da lahko Herman Mussert z lastno zgodbo razreši vprašanja, ki se postavljajo bralcem...

Roman *Rituali* (Rituelen, 1980) pripoveduje o Inniju Wintropu, ki hoče narediti samomor, saj mu horoskop napove, da ga bo žena prevarala, in to se slednjič tudi uresniči. Vendar ostane pri poskusu samomora - vrv se namreč strga. Odtlej začne Inni Wintrop bolj intenzivno doživljati in opazovati svet, in sicer s perspektive Arnolda in Philipa Taadsa. Roman je razdeljen na tri dele: *Intermezzo* (50. leta), *Arnold Taads* (60. leta), *Philip Taads* (70. leta), čeprav je vsako poglavje pravzaprav sklenjena celota in bi lahko govorili tudi o treh pripovedih, združenih v roman.

Cees Nootboom je l. 1993 prejel evropsko nagrado za literaturo.